

Opening

Paradisodebat 6 september 2026

Jeroen Bartelse, voorzitter Kunsten '92

1.

Wat fijn om jullie weer te zien in deze bomvolle zaal: de 23ste editie van het Paradisodebat (hier en ook online). De jaarlijkse aftrap van een nieuw cultureel jaar en politiek seizoen. Het moment om met elkaar in gesprek te gaan over cultuur, politiek en samenleving.

Mijn naam is Jeroen Bartelse - namens Kunsten '92, de Akademie van Kunsten, de Amsterdamse Culturele Instellingen, Paradiso en dit jaar ook Waag FutureLab heet ik jullie allen van harte welkom!

2.

Je kent het wel. Iets waar je vroeger eindeloos mee bezig was, ligt ineens in een paar minuten voor je. Soms denk je triomfantelijk: kijk, een shortcut van jewelste. Tot je nog eens goed naar het resultaat kijkt en denkt: wacht even - heb ik nou tijd gewonnen, of heb ik onderweg iets verloren?

In dat ploeteren gebeurt iets. Je zoekt, kiest, probeert, begint opnieuw. En onderweg ontdek je soms iets waarvan je niet eens wist dat je ernaar zocht. Precies dát is ineens niet meer vanzelfsprekend.

3.

AI.... Zelden is een nieuwe technologie in zo korte tijd zo diep doorgedrongen in ons dagelijks leven. In een paar jaar tijd is AI terechtgekomen in hoe we schrijven, maken en ontwerpen; hoe we zoeken, kijken en luisteren. En daarmee verandert ook wat ons bereikt, wat zichtbaar wordt en wie eraan verdient. Het kruipt ín vrijwel alle cultuurpolitieke vragen die we hebben.

AI is cultuurpolitiek.

4.

Hoog tijd dus voor een Paraisodebat over dit onderwerp. Kunstenaars, politici en beleidsgoeroes gaan vandaag met elkaar in gesprek over wat AI doet met maken en makerschap. Over de macht achter de technologie. En over de vraag welke culturele infrastructuur we eigenlijk willen bouwen.

5.

‘Beschermen en benutten’. Dat motto gaf de Raad voor Cultuur ons deze zomer mee in zijn advies over AI. Laten we die twee serieus nemen.

Beschermen betekent positie kiezen. Onze waarden vooropzetten. Grenzen trekken. Zoals de zeggenschap van makers over hun werk bewaken én hen laten delen in wat ermee wordt verdiend. Over de spelregels dus.

Benutten gaat over wat we met deze technologie kunnen. AI biedt makers en instellingen nieuwe mogelijkheden om te maken, te experimenteren en publiek te bereiken. Daar moeten we nieuwsgierig naar zijn en volop mee aan de slag.

6.

Maar er is nog iets. Veel van wat AI kan, bouwt op het werk van makers: teksten, beelden, muziek, ontwerpen. De culturele en creatieve sector is daarmee niet alleen gebruiker, maar ook hofleverancier. Alleen daarom al moeten we ook meebepalen hoe deze technologie zich ontwikkelt. En wie wil meebepalen, kan het beste meebouwen. Werken aan technologie die vanaf het begin ontworpen is vanuit onze waarden: publieke AI, open modellen en toepassingen waarin makers en instellingen meer grip houden op hun eigen data en collecties. Daarvan is nog een hoop in ontwikkeling, maar zijn initiatieven die laten zien dat we niet alles aan Silicon Valley hoeven over te laten.

En hier komt de politiek weer in beeld. Want er staat iets op het spel. Regels stellen is één ding. Maar wie wil dat er iets te kiezen vált, moet ook helpen om alternatieven mogelijk te maken.

7.

Beste mensen, over deze digitale ontwikkelingen praten we hier gewoon live. Gelukkig maar. Want er is weinig zo onweerstaanbaar als het moment waarop in een zaal iets begint. Een concert, een voorstelling, een gesprek. Je bent erbij en je weet niet precies wat er gaat gebeuren.

Daarom zijn dit soort plekken zo belangrijk. Plekken waar mensen samenkomen en waar niet alles van tevoren vaststaat.

En dan is het fijn als iemand het gesprek leidt die nieuwsgierig is, scherp luistert en niet bang is om door te vragen. Rosalie Dielesen is journalist en presentator en leidt ons door het debat. Rosalie, aan jou.